

maz, a hol az kirí a környezetből. A magyar sem eszik minden ételt paprikával, nem lehet azt akármikor, ha az embernek eszébe jut, fölhasználni. Egyes mondatai inkább egy vidéki lap vezércikkébe illenek, mint tudományos fejtegetésbe.

Mindezen hibák mellett is Dreisziger könyve derék egy munka. Egyetlen munka eddig irodalmunkban, a mely osztatlan iskolák számára dolgozza fel az anyagot, pedig több az ilyen iskola, mint az osztott. Nagyon jól használható azonban osztott iskolában is, ha a tanító az anyagot nem az «egyik év» s «másik év» szerint, hanem az első és második év szerint osztja be. Jó szolgálatot tehet ez a könyv a tanítóképzők növendékeinek is, éppen azért kár, hogy ára 1 frt 10 kr. Igaz, hogy külső kiállítása igen csinos.

Dreisziger könyve ma a leghasznavehetőbb munka ezen a téren. Már előbbi könyvének «Az első osztály vezérkönyvé»-nek is a beszéd- és értelemgyakorlatokat tárgyaló része volt legsikerültebb. Kívánatos, hogy Dreisziger folytassa tanulmányait ezen a téren, s adjon még több ilyen derék munkát a magyar pædagogiai irodalomnak, melynek népiskolai ágában is, még bizony, elég a tenni való.

WESZELY ÖDÖN.

VEGYESEK.

— Április 11-ének iskolai megünneplése tárgyában a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 13,537. szám alatt a következő körrendeletet adta ki:

A m. kir. miniszterelnök úr az országgyűlés képviselőházának f. évi február hó 26-án tartott ülésén törvényjavaslatot terjesztett be, «az 1848-ik évi törvények megalkotása emlékének ünnepléséről».

Midőn a törvényhozás minden időre szóló állandó nemzeti ünnep elrendelésére készül, nemcsak a mai nemzedék kegyeletes megemlékezésére számít, hanem azt kívánja, hogy a magyar államnak minden hú fia évenként legalább egyszer lelke elé állítsa azt a korszakot, mely a felelős kormányrendszerre alapított modern magyar jogállamot megteremté. Számít a törvényhozás különösen hazánk ifjú nemzedékére, mely majdan az életbe kilépve, polgári kötelmeinek odaadó teljesítésével, az ősóktól öröklött királyhúséggel, az alkotmány forró szeretetével s az alkotmányos törvényekbe iktatott közsabadságok bölcs gyakorlásával az 1848-ik évi törvényhozási alkotások szellemében eljárni s e szellemet drága örökségkép az utána következő nemzedéknek átadni hivatva lesz.

Azon hitben, hogy a fent érintett törvényjavaslat a nemzet és korona akaratával törvényerőre emelkedik, a rendelkezésem és vezetésem alatt álló középiskolák számára kibocsátott Rendtartás állandó iskolai ünnepeinek sorába április hó 11-ikét, mint azon napot, melyben dicső emlékeztető V. Ferdinánd király az 1848-ik évi korszakot alkotó törvényeket szentesítette, emléknappal beiktatom s rendelem, hogy a középiskolák e napot a helyi viszonyokhoz képest megállapítandó, de minden esetre a nagy alkalomhoz méltó módzatok mellett üljék meg. Kiváló szerep fog jutni ezen iskolai ünnepen a tanári kar valamely tagjának, ki lelkesítő beszédben méltassa a nap történeti jelentőségét, a koronás királynak a nemzet kegyeletében való részvételét, jelentőségét s amaz alaptörvények messze kiható erejét, melyek a képviselői alapon nyugvó felelős kormányrendszer behozatalát, a közteherviselés általánosítását, a földbirtok fölszabadítását, a sajtószabadságot, a jogegyenlőséget és általában a politikai és polgári szabadság magasztos elveinek érvényre jutását biztosították. Idézza vissza az ifjúság fogékony lelkébe ama dicső elődök emlékét, kik az elvek magaslatára felemelkedve önzetlen áldozatkészséggel mondtak le ősi jogaikról és kiváltságaiukról akkor, mikor a haza jövő felvirágzása forgott szóban, kik korlátokat szabtak önmaguknak, hogy megadhassák polgártársaiknak a jogok teljességét, s a kik az alkotmányos törvények biztosítékaival kívánták létrehozni a nemzeti átalakulás nagy művét.

Az ünnepi hangulat emelésére fog szolgálni, ha az ifjúság hazafias dalokkal, szavalatokkal fog ezen iskolai ünnepen résztvenni, melyet általános nevelői feladatainak teljesítésében is kiváló sikerrel hasznosíthat az iskola.

A mennyiben április 11-ike (mint a folyó évben is) oly iskolai szünnapra esnék, melyben az ifjúságnak egy része az iskola székhelyétől távol van, az igazgató kötelessége lesz az ünnepet ugyanazon hétnak valamelyik következő napján az összes egybegyűlt ifjúsággal együtt megtartatni.

Budapest, 1898. február 28-án.

Wlassics Gyula.

— A Szabad Lyceum igazgatótanácsa nevében Joannovics György elnök felterjesztést intézett dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, a ki a múlt évi nov. 7-én kelt és az egyetemi tanácshoz az «University Extension» ügyében intézett rendeletében elismeréssel emlékezett meg a Szabad Lyceumról s azt a kívánságot nyilvánította, hogy ez intézményünk mentül nagyobb virágzásnak induljon. A fölterjesztés visszapillantást vet az egyesület keletkezésére, az alakulásakor (1893. jan. 1.) maga elé tűzött czélokra és feladatokra és eddigi működésére. Ebből megtudjuk, hogy mindjárt az első 189³/₄. évfolyamban 10 hét alatt

90 előadást tartottak, a melyeknek kerekszámban 7000 hallgatójuk volt. Az előadások köre az irodalomtörténeti és művészeti; a természettudományi és matematikai ismeretekre, az orvosi tudományokra, a jogi, társadalomtudományi és kereskedelmi ágakra terjedt ki. Az 189⁴/. évfolyamban megtartott 323 előadást — a melynek java része most már (tervszerűen) sorozatos volt — 8000-en hallgatták. Ide számítandó a II. kerületi polgári körben tartott 12 előadás 500 hallgatóval. Az 189⁶/. évben az előadásoknak felette nagy számát megszorítván, a nők részére rendezett latin nyelvi és matematikai cyclusokon kívül 142 előadást tartottak, összesen 7100 hallgató jelenlétében. Az előadások száma az 189⁶/. évfolyamban az előbbi számok között mozgott. Az idei 189⁷/. folyamra 145 órai előadást terveznek, a melyekhez a magyar tanítók kaszinójában tartandó 20 előadás is számítandó.

«Végeredményben tehát — mond a felterjesztés — eddig a külön tanfolyamokat bele számítva, körülbelül 1000 előadásban iparkodtunk a társadalom különböző rétegeiből került hallgatóknak az ismeretek és tudományszakok összes köreiből szellemi táplálékot adni. — Hallgatóságunk legnagyobb része nőkből áll. — Szerénytelenség nélkül hivatkozhatunk az itt kitett számokra; azt tanusítják, hogy csekély anyagi erőnkhez képest szép sikert értünk el. Tudás után szomjazó sok lélekbe hintettünk el ismeretmagvakat és felébresztettük bennük a természet-törvények és tudománybeli igazságok iránti érzéket.»

Mindazáltal a tevékenység ez eredményét nem tartja a fölterjesztés kielégítőnek, minek oka az egyesület anyagi erejének csekélysége. Sem administratív közegeit, sem előadóit nem képes az egyesület a kis számú alapítványok kamataiból és a csekélyre szabott tagsági és belépti díjából pontosan honorálni, s nem tudja programját tervszerűen megvalósítani. Azért a fölterjesztés azzal a megokolt kérelemmel fordul a kormányhoz, hogy az egyesületet az eddiginél nagyobb támogatásban részesítse.

«Nincs központi előadótermünk — mond a fölterjesztés — nem tarthatunk teljesen megbízható végrehajtó személyzetet, még a legszerényebb módon sem díjazhatjuk fárasztó munkával járó hivatalainkat és — a mi a legsúlyosabb — előadóink csekélyre szabott tiszteletdíjaival is gyakran hátralékban kell maradnunk. Ez az oka annak is, hogy eredeti tervünkhöz képest nem terjeszthettük ki vidékre működésünket. A fővárosban sikerült ugyan népszerűvé tennünk a «Szabad Lyceum» nevét és eszméjét, hisz kiváló tehetségű egyének ékesítik az intézet előadóinak sorát; — de nemzetünk műveltségi állásának megfelelő tevékenységet anyagi eszközeink elégtelensége miatt itt sem fejthettünk ki». Ilyen körülmények között nem mondható szerénytelennek abbeli óhajtásunk, hogy az államkormány az eddiginél nagyobb összeggel járuljon céljaink-

nak megfelelő nagy kiadásaink fedezéséhez. Tisztelettel hivatkozunk a Nagyméltóságod fentemlített rendeletében jelzett hasonczélú «Volks-thümliche Universitätsvorträge» név alatt Bécsben fennálló intézményre, mely az osztrák vallás- és közoktatásügyi miniszterium hathatós támogatásának köszöni virágzását.

— **A classikus oktatás ellen.** Jules Lemaître tollából e czimmal igen figyelemre méltó cikk jelent meg a párisi Figaro febr. 25-iki és márcz. 3-iki számában, melynek gondolatmenete a következő:

Huszonöt év tapogatózó és sokszor egymásnak ellentmondó reformtörekvései után, velejében ma is ott állunk a classikus oktatás dolgában, a hol a régi régime idejében állottunk. Pedig azóta új világ támadt, mely az ipar, kereskedelem és pénz hatalmát uralja. Társadalmunk iparos és demokrata. Ennek daczára a kis-polgárság, de meg a nép gyermekei is 8—10 évet töltenek el, hogy megistanulják ugyanazokat a dolgokat igen *rosszul*, a mit igen *jól* végeztek a jezsuita atyák egy monarchikus társadalomban, a nemesség, a hivatalnokság, szóval a kiváltságos osztályok fiaival. — De vajjon nem különködő előítélet-e még ma is hinni ezen nevelési rendszer czélszerűségében? Lemaître saját tapasztalatait lépteti a sorompóba. Ő is — ugymond — magolta a latint és görögöt hűségesen 22 éves koráig, 9 esztendeig egyetemi professzor volt, szóval afféle vaskalapos «mandarin», a ki hívő lélekkel ismételtette a hagyományt: «Valamennyien a görög és latin szellemtől fogantattunk». Az ő régi írásaik az általános eszmék és lelkes gondolatok valóságos kincsesháza, méltán is nevezték azokat régebben a humanioráknak. Tőlük tanultunk izlést, ők a mestereink abban, a mi szép, stb.» Ma azonban nem áttallja bevallani, hogy immár görögül mit se tud, latin olvasmányra pedig jó ha háromszor sor kerül egy-egy esztendőben: hiába, nagyon kurta az élet! De még azzal sem áttatja magát, hogy szinte öntudatlanul izgatnak a tán belsejében lappangó, szunnyadó classikus eredetű eszmék. Az antik művek hatása reá nézve nem közvetlen; bevallja, hogy inkább a francia classikusok és a modern kritika szemével nézi azokat.

Elvégre mi is az általános és nevelő eszmék termése, melyeket állítólag a görög és latin irodalom monopolizál? A görögörről ne szóljunk, ez még a felsőbb oktatásban is mostoha elbánásban részesül, alig hogy néhány specialista tudja ezt igazán. Az egyetlen pótolhatatlan kincs összezsugorodik tehát Lucretius néhány lapjára, melyek legfőbb érdeke, hogy a darwini tanokra emlékeztetnek; Vergilius Georgiconjának némely részletére, mely nem ér föl Lamartine vagy Michelet egy-egy helyével, továbbá Dido szerelmére, melynél különben megirta Racine Hermione avagy Roxane történetét. Értékesek bizonynyal még Tacitusnak Neroról

írott fejezetei; érdekesek Cicero philosophiai compilatiói, Seneca szinpadias stoicismusa, Liviusnak tudós, de legtöbbször untató rhetorikája. Ehhez az egész bölcseséghez azonban sokkal kényelmesebben hozzáférhet minden francia — Montaigne és a 18. század írói révén.

Nem a görögöknek, sem a rómaiaknak nem köszönöm, folytatja Lemaître, szívem és szellemem kialakulását, hanem elsőbbben is az evangéliumnak, a francia classikusoknak: Montaigne, Pascal, La Bruyère, Rousseau, Chateaubriand, Lamartine, Michelet, Sainte-Beuve, végre Taine- és Renannak. — És mégis, lassankint belátom, hogy semmit se tudok: nem angolul, melyet a világ fele beszél, a németből is szájalmasan keveset. Azt felelhetnék erre, hogy ez csak rajtam mulott: de vajjon önhibám volt-e, hogy ifjúkoromban csak mérsékelt és közepes szellemi munkaképességgel rendelkeztem, a melyet elemésztett a holt nyelvekből való vak fordításra elfecsérelt fáradság. A német és angol szellem gazdag forrása e miatt nem nyilhatott meg előttem.

A mi keveset a természeti tudományokból tudtam, azt már régen elfelejtettem; tagjaim esetlenek, semmi kézi ügyességem nincs, a legélhetetlenebb Robinson lennék, a kit csak elképzélhetni. Nem vagyok semmire se jó, csak éppen az írásra; ezt sem a latinak köszönhetem: Louis Veillot, meg George Sand jobban írnak nálamnál, pedig classikus tudományak híjával voltak.

Hátra volna még a holt nyelvek tanítását a szellem gymnastikájának örve alatt hasznosnak nyilvánítani. De talán kevésbé alkalmasak e célra az élő nyelvek? A német grammatika bonyolult szervezete van oly harmonikus és szebb a latinénál és a görögnek sem áll mögötte. Pedig én kitűnően tudtam latinul! Mi hasznot huzott az ifjúság azon $\frac{1}{10}$ része, mely csak alig sajdít hozzá! Ha ezt az időt a természettudományra és földrajzra, vagy akár csak játéokra, testgyakorlásra, vagy valamely kézi ügyesség elsajátítására fordították volna, a haszon mindenesetre nagyobb lett volna».

Második cikkében Lemaître igyekezik levonni azon következményeket, melyek felfogásából önként folynak. Nem akarja le-törni a művelődés «koronáját» a classikus tanulmányok teljes eltörlésével, csak az ifjúság azon részét akarja alólok felmenteni, mely nem készül professornak, philologusnak, vagy a mely önként nem mutat irántok különös hajlamot. E célra azonban elég volna az egyetemi városokban levő lyceumokat megtartani, hol azonban az oktatásnak sokkal intensívebbnek kellene lennie. A többi iskolák a modern oktatás («enseignement moderne») követelményei szempontjából volnának szervezendők, honnét aztán az ifjak átléphetnének úgy az orvosi, mint jogi egyetemekre. Mert az csak nem komoly ellenvetés, hogy a nevezett tudományokban pár száz latin meg görög mesterszó fordul elő!

Az idegen asztalokról felszedegetett morzsák helyett, helyesebb a nemzeti szellem dús lakomájában részesíteni az ifjúságot, mert ez a természetes táplálék jobban is fogna rajta. Csak így nevelhetünk erős, egészséges egyéniségeket!

Végül azon — szerinte — túl nem becsülendő nehézségekről szól, melybe e reformok megvalósítása ütköznék, egyuttal pálczát tör a bacca-laureátus intézménye fölött, melyet mint czéljának semmikép meg nem felelőt a francia oktatás emberei egyértelműen el kívánnak ejteni.

Ime a legújabb kirohanás a classikus nyelvek ellen.

— **A II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus Naplója** rövid időn elhagyja a sajtót. A tanítók és tanárok nagyszabású mozgal-mát megörökítő mű kerek 100 ívet tesz ki. A kongresszus elnökségének csak kevés fölösleges példány áll rendelkezésére, azért kéri a tanítói s tanári egyesületeket, testületeket és az egyeseket, hogy azok, a kiknek a megrendelés szándékukban van, ezt minél hamarabb eszközölni sziveskedjenek. A megrendelések dr. Beke Manó tanárhoz (Budapest, VII., Damjanich-utca 50. sz.) intézendők. A mű ára 5 frt.

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1898 február hó 19-én.

Jelen vannak *dr. Frödi Béla* elnöklése mellett *Bartos Fülöp*, *Böngérfi János*, *Ember János*, *Groó Vilmos*, *Gulyás Ferencz*, *György Aladár*, *Gyulay Béla*, *Heinrich Gusztáv*, *Halász Ferencz*, *Hegedűs Károly*, *Kovács János*, *Kerékgyártó Elek*, *Klamarik János*, *Lakits Vendel*, *Lederer Ábris*, *Málnai Mihály*, *Neményi Imre*, *Négyesy László*, *Peres Sándor*, *Radó Vilmos*, *Katona Lajosné*, *Thuránszky Irén*, *Verédy Károly*, *Trájtler Károly*, utóbbi mint jegyző.

I. Elnök az ülést megnyitja. *Bartos Fülöp* felolvassa: «Az idegen nyelvek tanításáról» című értekezését, melyért a Társaság köszönettel adózik.

II. *Kerékgyártó Elek* a következő című értekezését olvassa fel: «A népoktatási felügyeletről». Hozzászól a kérdéshez *Lakits Vendel*, a ki az előadó eszméivel nem ért egyet, mert a szóló az iskolaszéki intézményt az iskolaügy kerékkötőjének tartja. Ha rajta állana, különösen a vidéki iskolaszékeket mind eltörölné és a fővárosban is, ámbár a viszonyok itten ma már megváltoztak, nem tudna lelkesedni ezeknek további fentartásáért. A fővárosban szakfelügyelők kellenének, a vidéknek járási tanfelügyelőkre volna szüksége, a kik aztán észre is tudnák venni a jeles tanerőket.